

آسیب شناسی منابع انسانی نیروهای مسلح در عصر اطلاعات

حسین عساریان نژاد^۱

بهزاد پورآزادی^۲

□ چکیده

این مقاله به بررسی تأثیر جریان آزاد اطلاعات جهانی و کارکردهای منفی آن در نیروهای مسلح پرداخته و با توجه به پیامدهای ملموس آن راهبردهای لازم را ارائه می نماید. در جهان کنونی فناوری های پیشرفته اطلاعاتی و ارتباطی (ICT) به لحاظ توانایی هایی ماهوی، برای نظام سلطه جهانی این امکان را مهیا نموده است تا در راستای اهداف استعماری خود، با زندگی انسان ها ارتباط عمیقی پیدا نموده و جنگ روانی و تبلیغاتی گسترده ای را علیه سایر ملت ها طرح ریزی و اجرا نماید. لذا جهت مقابله با آن، کارکردهای جریان آزاد اطلاعات جهانی، ماهیت و نقش عملیات روانی، شناخت محیط های ملی و بین المللی درحوزه فناوری های پیشرفته ارتباطی و رسانه ها و همچنین زمینه های ضربه پذیری فرهنگی مورد ارزیابی و تجزیه و تحلیل واقع و این نتیجه حاصل شد که محیط روانی حاکم بر جامعه و به تبع آن نیروهای مسلح، در معرض آسیب پذیری قرار داشته و نیاز به مواظبت و انجام اقدامات پیشگیرانه دارد. این تحقیق که به روش موردی و همبستگی اجرا گردیده از نقطه نظرات مسئولین و کارشناسان، مطالعه اسناد و مدارک، همچنین تجارب حاصله از عملکرد نیروهای فرمانطقه ای در تهاجمات اخیر به کشورهای همسایه استفاده کرده و به این جمع بندی دست یافته است که تدوین راهبردهای اصولی و متناسب با تهدیدات منبعث از جریان آزاد اطلاعات جهانی، برای تقویت وفاداری نظامی در نیروهای مسلح کشورهای در حال توسعه، الزامی و اجتناب ناپذیر می باشد.

□ کلید واژه ها

جریان آزاد اطلاعات - فناوری اطلاعاتی - عملیات روانی - جنگ رسانه‌ای، آسیب شناسی.

۱. استاد یار و عضو هیأت علمی دانشگاه عالی دفاع ملی

۲. دانشجوی دکتری دانشگاه عالی دفاع ملی

جذابیت، تنوع، سرعت و قابلیت نفوذ جریان آزاد اطلاعات و فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی تمامی ابعاد زندگی بشر امروز را به گونه ای دربر گرفته که هیچ گونه برون رفتی از آن نه مقدور بوده و نه به مصلحت می باشد [۱:۷۴]. امروزه با افزایش قدرت ماهواره های پخش مستقیم و پدیدار شدن عصر دیجیتال، نسل جدید ماهواره هایی پا به عرصه وجود گذاشته اند که سرویس های پخش مستقیم را از کیفیت بالایی برخوردار ساخته اند، به طوری که هزاران کانال ماهواره ای به پخش مستقیم برنامه های تلویزیونی اختصاص یافته اند. این در حالی است که کوپپوس (کمیته ویژه استفاده صلح آمیز از فضای جو) در قانونمندی سازی پخش مستقیم ماهواره ای تا کنون نا موفق بوده است [۲:۳۹]. جریان آزاد اطلاعات علی رغم برخورداری از کارکردهای سازنده و مثبت دارای پیامدهای نا همگون و متضاد با ارزش های ملی و فرهنگی بوده و تبعات ضد امنیتی به همراه دارد که می تواند آرمان ها و منافع ملی را تحت شعاع قرار داده و تحقق اهداف ملی را مشکل سازد. لذا کشورهای فاقد این پدیده را، با چالش های گوناگون خصوصاً در زمینه فرهنگی - اجتماعی روبرو ساخته است، به طوری که لحظه ای درنگ و غفلت از آن می تواند حکومت ها را در عرصه های مختلف، با نوعی غافلگیری راهبردی مواجه نماید. اشرافیت بر این رویدادها و تحولات، کشورها را در اتخاذ راهبردهای مؤثر کمک و راهنمایی خواهد کرد [۳:۷۴]. در حال حاضر فناوری ارتباطات یکی از ابزارهای سیاست خارجی بوده و قادر است محیط سیاسی دولت ها را به نفع منافع کشورهای دارنده این پدیده تغییر داده و محرک های لازم را در جهت ایجاد یک رفتار خاص در جامعه هدف ایجاد نماید. بنابراین به عنوان یک تهدید دفاعی امنیتی محسوب گردیده و ضروری است مورد مذاقه قرار گرفته و پیرامون مقابله با تأثیرات سوء آن چاره اندیشی شود [۴:۸۴]. بر همین اساس برخی از جامعه شناسان (پیروان مکتب فرانکفورت مانند لنین)، سلطه و هژمونی را به ویژه در حوزه فرهنگی از جمله موارد نقد پذیر زندگی اجتماعی جوامع نوین می دانند و معتقدند تفکر فناوری- مینا (فن سالارانه) به جای رهاسازی مردم از سلطه و پیامدهای آن، قصد خدمت به سلطه گر را داشته و به طور ذاتی به جهان شمولی و فراگیری در سطح جهانی گرایش دارد [۵:۲۵۰]. بدین ترتیب، در حوزه فناوری های جدید ارتباطی، بعضی کشورها به وضعیت برتری دست یافته و برای خود انحصار ایجاد نموده و کنترل فضا را در دست گرفته اند و از طریق صنعت همگون سازی ویژه ای که به صنعت فرهنگ معروف گردیده و منابع و محل تولیدش را در اختیار دارند فرایند تفوق و برتری را به نفع خود تسهیل می سازند [۶:۴۳۵].

□ بیان مسأله

با بررسی سوابق موجود مشخص است که در بسیاری از نیروهای مسلح کشورهای در حال توسعه به موضوع عملیات روانی توجه حرفه ای چندانی نشده و به همین علت شناخت جامعی نیز از آن کسب نگردیده است. شاید در واقع یکی از علل مهم عقب ماندگی نیروهای مسلح در این کشورها در حوزه عملیات روانی، غفلت از موضوعات زیربنایی در این گونه مباحث بوده است که کمتر در عرصه اندیشه و نظر وارد شده اند و اگر هم گاه گاهی مجبور به عمل در این زمینه شده اند، به علل مختلف از جمله مداومت نداشتن، مشخص نبودن متولی امر، بی برنامه‌گی، سلیقه ای بودن و... نتوانسته اند نتیجه مطلوبی از موضوع بگیرند. به نظر می رسد یکی از عوامل عمده در متروک ماندن بحث عملیات روانی، نبود راهبرد کلی در این زمینه است که در فرایند تدوین و اجرای آن می توان برای مقابله با آسیب های ناشی از عملیات روانی دشمن بر روی کارکنان نیروهای خودی، جنبه های مختلف وفاداری نظامی کارکنان را در عصر جریان آزاد اطلاعات جهانی بررسی و زمینه های آن را مشخص و در جهت حفظ و ارتقاء این گونه روحیات در سطح نیروهای مسلح، ضمن آگاه سازی سیاسی و ساختاری و شناخت تاکتیک ها و تکنیک های نا امن ساز، اقدامات اصولی و مناسبی را طرح ریزی و اجرا نمود. در شرایط موجود جهان، کشورهای ثروتمند و برخوردار از فناوری های پیشرفته اطلاعاتی و ارتباطی، به منظور تهاجم اطلاعاتی و تسلط بر سایر ملل و تحقق اهداف و منافع خود، موقعیت و ابزارهای لازم را فراهم نموده اند، لذا کشورهای در حال توسعه و فقیر که با شکاف دیجیتالی عظیمی نسبت به کشورهای مدرن روبرو هستند با دوشکل اساسی ذیل مواجه می شوند:

۱- ناکارآمدی ساختارهای فرهنگی و آموزشی این گونه کشورها و سازمان های عملیات روانی وابسته به آنان در نیروهای مسلح و محدود بودن قابلیت های آنها در مقابله با تهاجم اطلاعاتی، فعالیت های هدفمند رسانه ای و ترفندهای جنگ روانی بر خواسته از جریان آزاد اطلاعات جهانی و یا به بیان دیگر نا همخوانی و تعارض کارکرد تبلیغاتی و جنگ روانی این کشورها با جریان آزاد اطلاعات و اهداف استکباری آن.

۲- ماهیت جهانی، جذابیت، تنوع و سرعت جریان آزاد اطلاعات از یک سو و از سویی دیگر کاهش شدید طراحی های تبلیغاتی و روانی سازمان های نظامی و غیرنظامی کشورهای در حال توسعه جهت جلوگیری و خنثی سازی سلطه و هژمونی کشورهای صاحب فناوری های جدید اطلاعاتی و ارتباطی به دلیل تلفیق جریان آزاد اطلاعات و حجم فزاینده اطلاعات جهانی توسط ماهواره ها، شبکه ها و رسانه های استکباری.

□ اهمیت و ضرورت تحقیق

بشر در طول تاریخ همواره برای چیرگی بر دشمن و تحمیل اراده خود به او از ابزار کاهش و تخریب روحیه به شکل های گوناگون بهره برده است. انسان از همان ابتدا ضمن تلاش در جهت نابود کردن سلاح های دشمن در پی یافتن راه هایی برای نفوذ در عقاید و باورها و در نهایت تغییر نگرش های او برآمده است. [۷:۷]

امروزه معلوم شده است که با استفاده طراحی شده از وسایل ارتباط جمعی می توان به طور مؤثری دیگران را تحت تأثیر قرار داد. اقدام برای تأثیرگذاری بر اندیشه، بینش، نگرش و در نهایت رفتار انسان ها که به عملیات روانی موسوم است می تواند در زمره یکی از مخرب ترین جنگ ها محسوب شود. اگر در واقع جنگ را به مثابه ابزاری برای تغییر اراده دشمن ببینیم و نه انهدام صرفاً فیزیکی آن، عملیات روانی بهترین ابزار جنگ است [۸:۴۸۷]

در عصر حاضر سلاح های هسته ای به عنوان یک نیروی بازدارنده احتمال توسل به جنگ های تمام عیار را برای حل مسائل و اختلافات سیاسی کاهش داده است و با گذشت زمان ثابت شده است که هزینه عملیات روانی کمتر از هزینه جنگ های نظامی است. در این عملیات هدف از جنگ، انهدام فیزیکی دشمن نیست، بلکه تغییر رفتار او مطابق اراده و خواست نیروهای خودی است، آن چنان که دیگر علیه ما اقدامی نکند [۹:۱]

عملیات روانی در واقع بخشی از کشور داری است که در کنار سایر ابزارهای قدرت ملی جای گرفته و پدیده ای همیشگی و پیوسته و در عین حال سازمان یافته و برنامه ریزی شده و متکی بر پژوهش های علمی است. اگر جنگ متعارف نظامی محدود به مناطق جغرافیایی است عملیات روانی هم از نظر جغرافیا و هم از نظر سایر عوامل، گستره نا محدودی دارد.

در دنیای کنونی عملیات روانی یکی از مؤثرترین جنبه های جنگ های آینده محسوب می شود به همین منظور باید با تمام وجود کوشید تا خود را از نظر سیستم های انسانی و امکانات به گونه ای مجهز کرد تا بتوان جنگ نرم افزاری را که میدان نبرد آن گسترده است و پیامدهای گوناگون آن تمامی افراد یک ملت را تحت الشعاع قرار می دهد توسعه داد. عملکرد امریکا در افغانستان و عراق و فعال شدن دهها ایستگاه رادیویی، تلویزیونی و اینترنتی قبل، حین و بعداز درگیری های اخیر نظامی در این کشورها دلیل محکمی بر اثبات این ادعا است. لذا برخلاف جنگ متعارف، جنگ روانی محدوده جغرافیائی ندارد و همه افراد یک کشور، اعم از نظامی و غیرنظامی را تحت تأثیر قرار می دهد، به همین لحاظ، اگر دولتی یا مسئولان آن نسبت به این نوع جنگ و شیوه های

آن نا آگاه، یا تجهیزات کافی برای مقابله با آن در اختیار نداشته باشند، اسباب نابودی ملت خود را فراهم می آورند [۱۱۰:۱۱۱]. لذا در مقابله با تبلیغات و جنگ روانی منبعث از جریان آزاد اطلاعات، بعضی از ساختارها ضروری است با به کارگیری مکانیزم های مناسبی خود را حفظ نمایند. اهمیت پرداختن به موضوع عملیات روانی در این می باشد که در روزگار و دورانی به سر می بریم که اهرم هایی نظیر اقتصاد، فرهنگ و اطلاعات روز به روز اهمیت بیشتری می یابند، به همین دلیل شناخت دقیق موضوع تأثیر گذاری روانی بر انسان، به یک مسئله امنیت ملی تبدیل می شود. این مقاله به دنبال این است که مشخص کند سازمان های ذیربط چگونه می توانند در مقابل جریان آزاد اطلاعات خود را حفظ و ارتقاء بخشیده و این مقاومت و ایستادگی را در جهت حفظ ارکان مهم جامعه عملیاتی سازند.

□ پیشینه تحقیق

تحقیقاتی به صورت مجزا در حوزه های عملیات روانی و فناوری های پیشرفته اطلاعاتی (ICT) و رسانه ها صورت گرفته و تأثیرات ماهواره ها، شبکه اینترنت، خبرگزاری ها و مطبوعات در حوزه های اجتماعی و فرهنگی مورد بررسی واقع گردیده که عموماً بیانگر اثرگذاری جریان آزاد اطلاعات بر احساسات، عواطف، اعتقادات و رفتارهای انسان می باشد، لذا نظریه همسویی آنها با موضوع این تحقیق، از نتایج آنها استفاده شده است. در همین رابطه تحقیقی تحت عنوان مبانی نظری و عملی جنگ روانی در دانشگاه امام صادق (ع) در سال ۱۳۷۶ انجام شده و به این نتیجه رسیده است که اساساً پیروزی یا شکست در هر نوع رویارویی نظامی و یا تهاجم فرهنگی، نهایتاً حاصل باورها و اندیشه ها است و هرگونه نبرد و جنگی در پی ایجاد تحولی ذهنی، یعنی دگرگونی در اراده، پایداری و تبدیل آن به پذیرفتن رضایت آمیز شکست است [۱۱۱:۱۸۵]. در تحقیق دیگری که با عنوان علل گرایش به برخی مصادیق تهاجم فرهنگی در جامعه، توسط دانشگاه علوم و فنون فراهی صورت گرفته است، فناوری های جدید از جمله ماهواره و اینترنت را مورد ارزیابی قرار داده و به این نتیجه رسیده است که هر چه از عمر این فناوری ها می گذرد سیطره آنها توسعه یافته و به وسیله ای جهت انتقال مفاهیم ارزشی و ایدئولوژیک تبدیل می شوند [۱۲:۲۰۸]. همچنین در تحقیقی که توسط تعدادی از محققین یکی از سازمان های ذیربط نیروهای مسلح در دو شهرک پر جمعیت به استعداد هشت هزار نفر صورت گرفته، این نتیجه به دست آمده است که جریان آزاد اطلاعات بر روی ساکنین این دو شهرک و خانواده های آنان از نظر فرهنگی تأثیرات محسوسی داشته است [۱۳:۲۱۵].

□ اهداف تحقیق

در راستای خنثی سازی تهاجم اطلاعاتی بیگانگان، شناخت ماهیت جریان آزاد اطلاعات که می تواند کارکردها، توان و آمادگی رزمی را در نیروهای مسلح تضعیف نموده و ساختار یک نیروی مسلح در قبال جریان آزاد رسانه ای و اطلاعاتی را مورد آسیب قرار می دهد.

□ سؤالات و فرضیات تحقیق

آیا آسیب های رفتاری کارکنان نیروهای مسلح ناشی از جریان آزاد اطلاعات و جنگ روانی برخاسته از آن است؟

□ فرضیه تحقیق

جریان آزاد اطلاعات ارتباط معنا داری با آسیب های رفتاری منابع انسانی (کاهش وفاداری، مقاومت و برهم زدن تعادل روحی کارکنان) دارد.

□ نوع تحقیق

با توجه به این که در نظر است با استفاده از نتایج حاصله الگوی مناسبی برای اجرای عملیات روانی ارائه گردد و زمینه های عملی راهبرد مقابله با سیاست های مرتبط با تغییر در اندیشه و احساس توده ها که در راستای تخریب منافع ملی صورت می گیرد تدوین شود، بنابراین تحقیق از نوع کاربردی انتخاب شده است.

□ روش تحقیق

با نگرش به این که در این تحقیق تأثیرات جریان آزاد اطلاعات جهانی و آسیب های مرتبط با آن، بر منابع انسانی نیروهای مسلح کشورهای در حال توسعه در حوزه وفاداری نظامی مورد بررسی واقع گردیده و تلاش شده است تا ضمن شناخت شیوه ها و ترفندهای تبلیغاتی و رسانه ای کشورهای پیشرفته، راهبردهای قابل حصول کارآمد در این زمینه تدوین گردد، لذا روش تحقیق موردی و همبستگی در نظر گرفته شده است.

□ ابزار و روش گردآوری اطلاعات

در این پژوهش برای جمع آوری اطلاعات با توجه به ویژگی های موضوع و تعداد متغیرهای تحقیق از تکنیک پرسشنامه، مصاحبه حضوری و مراجعه به اسناد و مدارک استفاده گردیده است. برای این منظور از طریق ساخت مقیاس های معتبر با توصیف عوامل

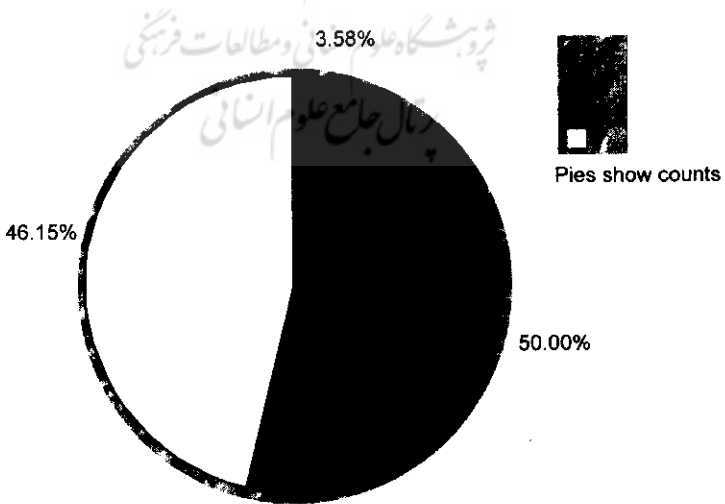
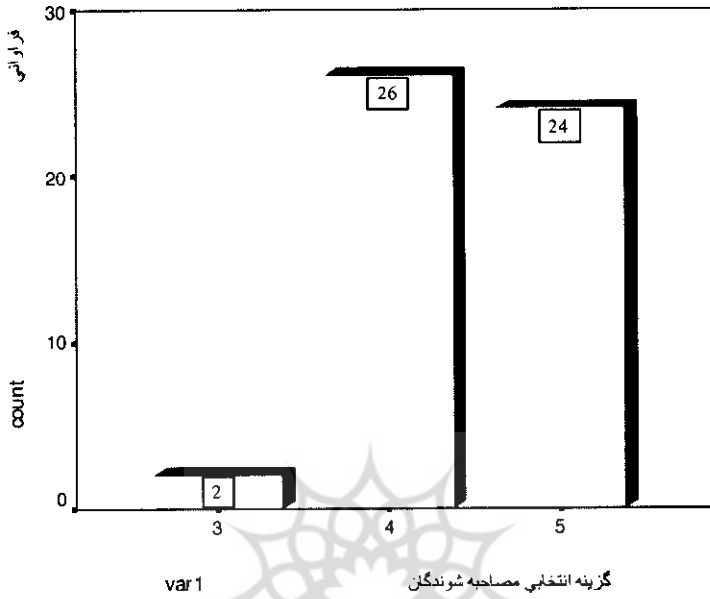
و متغیرهای متشکله و با انجام مصاحبه و توزیع پرسشنامه اطلاعات لازم جهت آزمون فرضیه ها جمع آوری شده است.

□ روش تحلیل داده ها

در فرآیند اجرای تحقیق، به‌طور همزمان از تکنیک‌ها و ابزارهای مناسب اسنادی و میدانی برای گردآوری اطلاعات استفاده شده و با بهره برداری از آمار توصیفی و استنباطی فرضیات تحقیق مورد آزمون قرار خواهد گرفت و میزان همبستگی بین متغیرها تعیین می‌شود. برای این کار با استفاده از پرسشنامه، مؤلفه‌های اثرگذار در موضوع تحقیق تعیین و ضمن تعامل و رایزنی با متخصصین و کارشناسان نمونه آماری، نتایج حاصله در قالب جداول فراوانی جمع بندی شد و با استفاده از نرم افزار SPSS پس از مشخص شدن نقطه نظرات هر یک از پرسش شونده‌گان، با تعیین فراوانی‌های مطلق و جمعی، درصدها، درجه آزادی، میانه، میانگین و مجذور کای محاسبه خواهد شد و جهت تسهیل در تجزیه و تحلیل داده‌ها، پاسخ‌های داده شده برای هریک از ۳۰ سؤال پرسشنامه به صورت نمودار دایره ای و هیستوگرام میله ای ترسیم می‌شود. (به عنوان نمونه جدول شماره یک و نمودارهای مربوطه برای سؤال شماره یک، مبنی بر ارتباط بین کارایی و اثربخشی آمادگی روانی نیروهای مسلح در کشورهای در حال توسعه و مقاومت در برابر فشارها و تهدیدات خارجی که از سوی کشورهای پیشرفته صورت می‌گیرد به شکل زیر تهیه شده است)

گزینه	فراوانی مطلق	فراوانی جمعی	درصد فراوانی مطلق	درصد فراوانی جمعی
متوسط	۲	۲	۳/۸۵	۳/۸۵
زیاد	۲۶	۲۸	۵۰	۵۳/۸۵
خیلی زیاد	۲۴	۵۲	۴۶/۱۵	۱۰۰
جمع	۵۲	---	۱۰۰	---

جدول شماره ۱

همان گونه که جدول شماره ۱، هیستوگرام VARI و نمودار دایره ای VARI نشان می دهد بیشتر پاسخ دهندگان (۹۵/۱۵٪) بر این عقیده هستند که میزان مقاومت کارکنان در برابر فشارها و تهدیدات خارجی در افزایش و اثربخشی آمادگی روانی آنان تأثیرات زیادی دارد.

به منظور بررسی مجدد جدول شماره یک مجذور کای (X^2) محاسبه گردید که مشخص شد X^2 با درجه آزادی ۲ معادل ۲۰/۴۶۲ می باشد و از X^2 استاندارد با همین درجه آزادی و با سطح معنی داری ۵٪ با پاسخ اطمینان ۹۵٪ که برابر ۵/۹۹۱ می باشد بیشتر است. بنابراین معلوم می شود که بین گزینه ها از نظر پاسخ دهندگان تفاوت معنی داری وجود داشته و جدول مزبور تأیید می گردد.

□ جامعه آماری و نمونه گیری

(۱) جامعه آماری

در این تحقیق کلیه ساختارهای مرتبط با عملیات روانی در نیروهای مسلح و تمامی کارشناسان و کارکنان سازمان های مسئول عملیات روانی و آشنا به نیروهای مسلح در کشورهای در حال توسعه که نسبت به مسائل حرفه ای و تخصصی تبلیغات و جنگ روانی آگاهی داشته و در حوزه جریان آزاد اطلاعات جهانی و قابلیت ها، کارکردها و اهداف آن و همچنین درباره سیاست های رسانه ای و فناوری های مدرن صاحب نظر بوده اند، به عنوان جامعه آماری تحقیق در نظر گرفته شده و محاسبه گردیده اند.

(۲) تعیین حجم نمونه

در نمونه یابی این تحقیق با تعیین ضرایب میزان دقت و اطمینان مورد نظر، برای محاسبه حجم نمونه از مدل معادله ای کوکران استفاده شده و از جمعیت آماری پیش گفته تعداد ۵۲ نفر به عنوان نمونه از مسئولین، مدیران و کارشناسان آشنا با نیروهای مسلح کشورهای در حال توسعه، افسران عملیات روانی، کارکنان اطلاعات و عملیات نظامی و ارگان های مسئول با دقت ۹٪ = ضریب اطمینان ۹۱٪ و صحت گفتار ۱/۹۶ = t انتخاب گردید.

(۳) روش نمونه گیری

به منظور بالا بردن دقت نمونه ها و کاهش خطای نمونه گیری، از روش طبقاتی تصادفی به تناسب استعداد نیروی انسانی مندرج در سازمان های عملیات روانی استفاده شده است.

ابزار سنجش

برای اندازه گیری متغیرهای مختلف این تحقیق، از پرسشنامه به عنوان مقیاس سنجش استفاده گردیده و هر یک از متغیرها با تعدادی سوال، مورد سنجش قرار گرفته‌اند. سوال‌ها و شاخص‌های اندازه گیری براساس مطالعات و تحقیقات پیشین و مبانی نظری که در ادبیات تحقیق اشاره رفته است و نیز با بهره گیری از تجارب و دیدگاه‌های صاحب نظران عملیات روانی، متخصصین جامعه شناس و اساتید علوم ارتباطات تنظیم گردیده است. به منظور انتخاب پرسش‌هایی که قابلیت سنجش موضوع را داشته باشند، ابتدا پرسشنامه به صورت آزمایشی به کمک تعداد ۵ نفر از کارشناسان و صاحب نظران که متعلق به جامعه آماری می باشند آزمایش گردید و پس از تأیید، توزیع شد.

مفاهیم و اصطلاحات (متغیرها و تعاریف عملیاتی آنها)

۱- جنگ رسانه ای

جنگ رسانه ای عبارت است از کارویژه‌های برتری جویانه رسانه‌ها در تضعیف کشور هدف و بهره‌گیری از توان و ظرفیت مجموعه رسانه ای اعم از مطبوعات، خبرگزاری‌ها، رادیو، تلویزیون، اینترنت و ماهواره در راستای برپایی منازعه پیام گونه به منظور تهاجم و شیخون به اهداف ملی کشور هدف، این نوع جنگ توسط کشورهای برتری جو علیه هر کشوری که سعی می کند با اهداف و منافع آنان مخالفت و یا در تعارض باشد اجرا می گردد. [۱۴:۸۸]

۲- توان رزمی

توان رزمی زمانی مفهوم پیدا می کند که توان دو ارتش با یکدیگر مقایسه شود که در این راستا باید برآورد وضعیت تهیه و عوامل محسوس و نامحسوس قدرت نظامی دو کشور با یکدیگر مقایسه گردد تا برتری نظامی مشخص شود. عوامل محسوس توان رزمی همان پنج مؤلفه آمادگی رزمی است و واژه‌هایی از قبیل روحیه، انگیزه، رضایتمندی و وفاداری جزو عوامل نامحسوس محسوب می شوند. [۱۵:۳۴]

۳- وفاداری

پایبندی و مشروعیت قائل شدن به آرمان‌ها و اهداف سازمانی است که تمایل باطنی و التزام روحی کارکنان به انجام وظایف محوله در راستای تحقق اهداف سیستم را شامل می‌گردد و رابطه مستقیمی با روحیه و انگیزه کارکنان دارد، وجود وفاداری نظامی در

کارکنان نیروهای مسلح موجبات افزایش مقاومت روحی و روانی، کارایی، روحیه، انضباط و علاقمندی به اجرای مأموریت های محوله می گردد [۱۶:۱۷]

۴- راهبرد نظامی

راهبرد نظامی عبارت است از علم و هنر به کارگیری نیروهای نظامی یک ملت به منظور تامین هدف ها و خط مشی های سیاسی از طریق استفاده از نیروهای نظامی یا تهدید به بکار بردن آنها. راهبرد نظامی بخشی از راهبرد ملی است و برای آن که مؤثر باشد باید در قالب راهبرد ملی شکل گیرد [۱۷:۱۸۸]

□ ادبیات موضوع تحقیق

جریان آزاد اطلاعات به دلیل افزایش کیفیت در فناوری، ابزار و وسایل، ماهیت جهانی به خود گرفته و علی رغم سیاست های اعمال شده در ارباب رسانه ها در خصوص قبض و بسط خبری و اطلاع رسانی، حتی در کشورهای جهان سوم نیز یک ادبیات رسانه ای قالب را فراهم و افکار قالبی را شکل و ترویج می دهد. جریان آزاد اطلاعات به لحاظ ماهیت و کارکرد دارای ویژگی هایی از قبیل سرعت، تنوع، برخورداری از اطلاعات انبوه و مخاطبین متکثر بوده و توانسته است در لایه های مختلف اجتماعی نفوذ نموده و با جذابیت خود در بین همه اقشار طرفدار داشته باشد. این ویژگی موجب شده تا به منظور پوشش بخشیدن به منافع عربان کشورهای استعماری مورد توجه قدرت های مسلط رسانه ای قرار گرفته و با نفوذ بر نگرش ها و تولید انسجام رفتار در مخاطبین، نوعی هویت مشترک ایجاد نموده و همانند ابزاری برای جهانی سازی عمل نماید [۱۸:۱۷]. حوزه عمل و مانور جریان آزاد اطلاعات در رسانه ها بسیار بزرگ و گسترده و اثرات آن بر افکار عمومی فوق العاده موفقیت آمیز است. به گونه ای که بیشترین موفقیت را در دستیابی به اهداف خود در این زمینه کسب می نماید، زیرا بر اساس تمایلات و خواسته های مخاطبین و در مقابل نقاط ضعف آنها، تولیدات و محصولات رسانه ای رنگارنگ و برابر سلیق گیرندگان طراحی و ارسال می شود که حداکثر میزان تأثیرپذیری در جهت تغییرات مورد نظر را فراهم سازد، اصولاً در جامعه مخاطب هر چقدر آسیب پذیری بیشتر باشد و ارزش های ملی و هویتی کم رنگتر گردد، موفقیت و تأثیرات رسانه ای بیشتر می شود. این شرایط اقدامات به عمل آمده برای از بین بردن ارزش ها و آمادگی کاربران را به منظور پذیرش تغییرات و نهایتاً ایجاد تفکرات، فرهنگ و رفتار مشترک آسان می سازد. [۳:۱۴۱] رادیو، تلویزیون، ماهواره، اینترنت، خبرگزاری های جهانی و مطبوعات از جمله ابزارهای نفوذ این جریان

می‌باشد. جریان آزاد اطلاعات از طریق به‌کارگیری سوژه‌های مجازی با استفاده از قابلیت‌ها و ظرفیت‌های ابزارهای نوین ارتباطی، در راستای اهداف جهانی خود، فضاهای کاذب و مجازی را برای مخاطبان ترسیم می‌کند که در حقیقت چنین فضاهایی وجود ندارد، لیکن از طریق انگاره سازی و گمانه زنی طراحی و ارسال می‌گردد. پخش این‌گونه برنامه‌ها تأثیرات فراوانی بر کاربرانی که اطلاعات موثقی از واقعیت‌ها ندارند و در معرض انبوهی از اطلاعات رسانه‌ای و پیام‌های مبهم و منقطع قرار می‌گیرند ایجاد می‌کند، لذا در تغییر نگرش‌های جامعه و سمت و سو دادن به افکار عمومی کشورها از دامنه نفوذ بالایی برخوردارند. [۱۹:۶۵]

جنگ رسانه‌ای و عملیات روانی

روانشناسی اجتماعی از جمله علوم انسانی است که در زمینه جنگ‌های رسانه‌ای و روانی کاربرد گسترده‌ای یافته است. امروز این حوزه از کارآمدترین، پویاترین و در عین حال خطرناک‌ترین جنگ‌ها برشمرده می‌شود. کشورهای گوناگون، تلاش بی‌پایان و فراوانی انجام می‌دهند تا با آماده‌سازی سیستم‌ها، امکانات و نیروی انسانی خود با پیشرفته‌ترین و پیچیده‌ترین ابزار و تجهیزات، به رویارویی و خنثی‌سازی فعالیت‌های مجریان جنگ روانی دشمن بپردازند. تحقیقات و تجربیات نشان داده است که فعالیت‌های روانی دارای ابعاد گسترده و مخربی است و قادر خواهد بود بیشتر افراد یک ملت و حتی چند کشور، پیروان یک دین، مکتب و یا نژادی را به شدت تحت تأثیر قرار دهد. از این رو چندان عجیب نخواهد بود اگر ما شاهد تعداد فراوان نیروهای زبده و ماهر و امکانات و ابزارهایی باشیم که برای پیشبرد اهداف این عملیات فراهم شده‌اند و با بهره‌گیری از روش‌ها و حرب‌های مختلف در تلاشند تا بر دیگران چیره شوند.

جنگ رسانه‌ای و عملیات روانی در کلیه جنبه‌ها و ابعاد خود به اطلاعات موجود وابسته است. بدون درک واقعی از قدرت انسان و آگاهی نسبت به آمال و آرزوهای افراد و تاریخ سیاسی، اجتماعی و فرهنگی آنها، مطمئناً کوشش‌های عملیات روانی محکوم به شکست است، هرچقدر آگاهی مجریان عملیات روانی نسبت به کسانی که ندای عملیات متوجه آنهاست افزایش یابد، اثرگذاری بر آن مردم و رفتار و نظریاتشان افزایش می‌یابد. بنابراین آینده هر ملتی منوط به دقت اطلاعاتی است که سرویس‌های اطلاعاتی و سایر مبادی مربوط، به آن دست می‌یابند و راه را برای تصمیمات عالی دولت در سیاست‌های ملی روشن می‌سازند. اجرای موفقیت‌آمیز تبلیغات و جنگ روانی و حفظ موجودیت و امنیت هر کشوری به میزان اطلاعات جمع‌آوری شده در آن کشور بستگی دارد، برای اجتناب از

غافلگیر شدن و به منظور این که رهبران و فرماندهان نظامی بتوانند پیش از درگیری در نبردهای ویرانگر، سیاست خود را وضع و طرح های عملیاتی خود را تهیه نمایند، برخورداری از اطلاعات درست و به موقع ضروری است. به طور کلی می توان گفت، جنگ های نوین به بهبود جنگ در کلیت آن منتهی شده، به این معنی که به جای تکیه بر مادّیات، به پدیده های ذهنی در نزاع بشری بیشتر توجه می شود، در چنین نبردهایی عنصر اطلاعات، به ویژه کاربرد آن در عملیات روانی، عنصر فعالی به شمار می روند. اطلاعات مفید نخواهد بود، مگر آن که براساس قوام علمی درست اداره و هدایت شوند و در آن علت ها و معلول ها، ارتباطی محکم با یکدیگر داشته باشند [۲۰:۴۷۱] به بیانی دیگر، اطلاعات در جمیع فروغش دستیابی به حقیقت را هدف قرار می دهد و باید روزآمد، عمیق، جامع، قابل پردازش و برخوردار از مداومت گردآوری کیفی باشد تا بتواند موجبات قوام طرح ریزی، پیگیری اصولی نتایج، تضمین نفوذ و کنترل سطح تأثیر پذیری و تأثیرگذاری را در راستای دستیابی به اهداف فراهم سازد. اتخاذ شیوه های کارآمد جهت تسریع در ایجاد روند و مدار اطلاعاتی، به پویایی و کسب موفقیت کمک شایانی می کند [۲۱:۲۱].

جایگاه عملیات روانی در عصر جریان آزاد اطلاعات:

جریان آزاد اطلاعات دارای کارکردهای مختلفی بوده و با بهره گیری از انواع ابزارهای رسانه ای، خود را به نمایش گذاشته و مخاطبین خود را مشخص می نماید و متعاقب آن در اقشار مختلف اجتماعی نفوذ کرده و با ایجاد هویت منفعت جویانه خود، نوعی انسجام و هماهنگی رفتاری را بر اساس فرهنگ ارتباطی و اطلاعاتی در بین جامعه مورد هدف به وجود می آورد [۵:۲۵۰]. بنابراین، با توجه به این که بیشترین آثار این جریان در حوزه فرهنگی و اجتماعی آشکار گردیده و روی اعتقادات، باورها و رفتار مخاطب تأثیرگذاری می کند، جنس آن کاملاً ایدئولوژیکی است و می تواند آمادگی و قابلیت های ایدئولوژیکی و عقیدتی رقیب را به طور مثال در توان رزمی نیروهای مسلح یک کشور مورد هدف و تحت الشعاع قرار دهد. از سویی دیگر، عملیات روانی که با استفاده از اطلاعات ناقص و غیرحرفه ای و پردازش نشده طراحی و اجرا گردد، به هنگام برخورد با جریان آزاد اطلاعات، به علت ناکارآمدی در ارضاء مخاطبان و بر اثر حجم انبوه، جذابیت، همه گیری و تنوع اطلاعات، دچار ضعف گشته و کارکردهای خود را از دست می دهد. در چنین شرایطی است که امید به تحقق مأموریت های دفاعی- امنیتی در سازه هایی همچون نیروهای مسلح با چالش روبرو شده و منافع ملی به خطر می افتد لذا تدوین دقیق و کارشناسانه رهیافت اجرایی عملیات روانی در راستای متوقف نمودن برخی از خصیصه های عملیات روانی دشمن در عصر جریان آزاد

اطلاعات الزامی و اجتناب ناپذیر است. در همین راستا بعضی از کشورها با بهره گیری از قابلیت ها و ظرفیت های رسانه ای و انواع آن از قبیل خبرگزاری ها، رادیو، تلویزیون، اینترنت و ماهواره در جهت تأثیرگذاری به وسیله ارسال پیام، به منظور تهاجم و شبیخون فرهنگی به اهداف ملی کشور هدف، جنگ رسانه ای را آغاز نموده اند. این نوع جنگ اگرچه عمدتاً به هنگام برخوردهای نظامی کاربرد بیشتری دارد ولی در زمان صلح نیز توسط کشورهای برتری جو و دارای فناوری پیشرفته علیه هر کشوری که سعی می کند، با اهداف و منافع آنان مخالف و یا در تعارض باشد و به مبارزه برخیزد، اجراء می گردد. یکی از ابزارهای دفاعی در مقابل این تهاجم، عملیات روانی است، که بدین طریق مسئولین و گردانندگان سعی می کنند با پخش اطلاعات لازم افکار عمومی داخلی را روشن و سطح آگاهی ها را ارتقاء داده و با اجرای جنگ روانی تأثیرات متقابلی بر عملیات روانی طرف مقابل گذاشته و اقدامات او را خنثی نمایند. در این حالت چنانچه عملیات روانی از اطلاعات، طراحی و رسانه مناسب نتواند استفاده کند در مقابل جریان آزاد اطلاعات که از پشتوانه تکنولوژیکی و جذابیت خاصی برخوردار است، آسیب پذیر می شود. در کشورهای در حال توسعه و جهان سوم که نتوانسته اند توانایی های لازم را جهت بهره برداری از ابزار و وسایل مدرن اخذ نموده و به قابلیت ساخت و به کارگیری این گونه ابزارها در بعد سخت افزاری و نرم افزاری دست نیافته اند، عملیات روانی آنها با چالش روبرو شده است. این کشورها در راستای حفاظت از منافع و مصالح خود، در جامعه داخلی نیازمند جلب پشتیبانی های مردم بوده و لزوماً طرح ریزی های تبلیغاتی آنها در جهت هم سویی افکار و نظریات مردم، با اهداف نظام سیاسی و راهبردهای سیاسی نظامی تدوین و اجرا می گردد، لیکن به علت گسترش نفوذ و قدرت جریان آزاد اطلاعات که به عنوان ابزار عملیات روانی دول استعمارگر به کار گرفته می شود، توان چندانی در تغییر رفتار جامعه خود نداشته و تبلیغات آنان جهت تولید و القاء یک نگرش خاص، با مشکلات عدیده ای روبرو گردیده و با محدودیت مواجه هستند [۲۲:۲۵].

بررسی تاریخی موضوع تحقیق

در صفحات تاریخ، جنگ های فراوانی یافت می شود که پیروزی هایی را به وسیله ابزار و ادوات نظامی به ارمغان آورده است ولی نتوانسته روحیه و اراده نیروهای طرف مقابل را به طور جدی خدشه دار و نابود سازد و یا در صفوف آنان تفرقه بیاندازد. به همین دلیل بسیاری از این پیروزی ها کم دوام و ناقص هستند، چه بسا پس از مدتی، نیروهای مغلوب شکست خود را جبران کرده اند. به همین دلیل در دنیای امروز دانش نظامی، سیاسی و

تجارب جنگ‌ها، بر این نکته اعتراف و تاکید می‌کنند که جنگ رسانه‌ای با هدف اجرای اقدامات روانی، پدیده‌ای پویا و به شدت کارآمد بوده و برای دستیابی به پیروزی‌های سیاسی، نظامی و نیل به مقاصد فرهنگی نقش به‌سزایی ایفا می‌کند و می‌تواند اذهان و افکار عمومی نیروهای خودی و مردم کشورهای متحد و بی‌طرف را در پشتیبانی از سیاست‌ها و راهبردهای رهبران سیاسی و فرماندهان نظامی آماده کند.

بخشی از عملیات روانی که در قالب جنگ رسانه‌ای اجرا می‌شود، اندیشه، بینش، ادراک و در نهایت رفتار مخاطبان را مورد هدف قرار می‌دهد و می‌تواند شکست را به پیروزی تبدیل نماید.

در عصر حاضر جنگ رسانه‌ای به دلیل اهمیت آن به عنوان بخشی از فعالیت‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی، دارای جایگاه ویژه‌ای است و با پیچیدگی و تکامل یافت و ساخت جوامع، کارکردها و اشکال گوناگونی به خود گرفته است. این نوع جنگ به علت جهت‌دار بودن، قدرت نفوذ زیاد، هزینه کم، متناسب بودن با منافع و اهداف، عملکرد حرفه‌ای و بهره‌گیری از کارکردهای روانشناسی دارای جایگاهی ابزاری برای پیشبرد اهداف سیاسی بوده و با توجه به قابلیت و نفوذ آن در افکار عمومی، مقدم بر هر نوع عملیات نظامی است. متخصصین و کارشناسان این حوزه با آقاء پیام‌ها و موضوعات طرح ریزی شده در سطوح راهبردی، عملیاتی و تاکتیکی، اهداف مورد نظر خود را طی فرایندی شامل انتخاب نیاز مخاطب، تشخیص صحیح پیام، تولید پیام، کنترل، هدایت و تثبیت پیام محقق ساخته و از روش‌های فریب، تخدیر، تطمیع، ارعاب و ایجاد ترس، تحریک، تشجیع و روشنگری استفاده می‌کنند.

بررسی محیطی نیروهای مسلح

نیروهای مسلح به عنوان یک جامعه امنیتی و وفادار به نظام و سیستم حکومتی، ملزم به ساخت و تولید قدرت سخت و مولد امنیت می‌باشند. حفاظت از منافع امنیت ملی، تمامیت ارضی و استقلال کشور، از جمله ماموریت‌های عمده نیروهای مسلح بوده که از مسائل اساسی مردم و سیاست‌های کلی هر کشور است، لذا به لحاظ اهمیت و حساسیت این ماموریت در تامین نیازهای اصلی ملت و صیانت از آنان، نیروهای نظامی باید به هنگام برخورد با جریان‌های ضد قدرت، همچون اطلاعات متمرکز بر القاسازی منفی، ملاحظات و تمهیدات ویژه‌ای را لحاظ نمایند تا در اجرای رسالت دفاع از کشور خللی ایجاد نشود و دولت و مردم با بحران و تلفات جبران‌ناپذیری روبرو نشوند. بنابراین روانشناسی محیط و شناخت بافت داخلی نیروهای مسلح و تشخیص اطلاعات نافذ، منفی‌گرا و ضد قدرت

ضروری و اجتناب ناپذیر است تا بتوان به اهداف مورد نظر که در قالب ماهیت وجودی و مأموریت ذاتی نیروهای مسلح تعریف می شود، دست یافت، عدم توجه به این ضرورت اساسی، کارکرد امنیتی نیروهای مسلح را تضعیف و کشور را با مشکلات جدی و خطرناک روبرو خواهد ساخت، در همین رابطه تبلیغات صحیح و اصولی در نیروهای مسلح در حفظ آمادگی رزمی، ارتقاء روحیه و وفاداری، نظم و اطاعت پذیری و جلوگیری از بروز جریانات ضد قدرت در آن مؤثر است. در راستای دستیابی به این منظور، ضمن اجرای یک ارزیابی محیطی از جمله نقاط ضعف و قوت، فشارها و فرصت های محیط ملی و تهدیدات و فرصت های محیط بین المللی برای یک نیروی مسلح تعیین و پس از انجام محاسبات آماری، اطلاعات لازم جهت تدوین راهبرد عملیات روانی جمع آوری گردید.

فرآیند و روش های آزمون فرضیه ها

در اجرای روند تحقیق و در راستای دستیابی به مبانی علمی در جهت آزمون فرضیه ها، پس از تدوین ادبیاتی که بتواند جریان آزاد اطلاعات، عملیات روانی، نقش اطلاعات ارتباطات و تعاملات فرهنگی و نهایتاً جایگاه و وضعیت عملیات روانی در عصر حاضر را ترسیم نماید، با بررسی اسناد و مطالعه رخدادهای اخیر در منطقه و لحاظ نمودن مؤلفه های اثرگذار حوزه تحقیق در سه محیط داخلی، ملی و بین المللی، ضمن اخذ نظرات کارشناسان و مسئولین رده های عالی در نمونه آماری تحقیق، پرسشنامه هایی که در برگیرنده مفاهیم فرضیه های تحقیق بود تنظیم و در دو نوبت بین ۵۲ نفر نمونه جامعه آماری تحقیق که به صورت تصادفی طبقاتی ساده انتخاب شده بودند توزیع شد و پس از جمع آوری پاسخ ها و انجام محاسبات آماری، با توجه به این که درجه محاسبه شده از استاندارد بیشتر بود، وجود تفاوت معنی دار بین گزینه ها آشکار و اثرگذاری متغیرهای مورد پرسش، تایید گردید، بدین ترتیب چهار فرضیه صفر در نظر گرفته شده رد و فرضیه های اصلی و فرعی تحقیق به شرح زیر مورد تأیید قرار گرفت.

جدول سوالات پرسشنامه متناظر با فرضیه های تحقیق

شماره سوال	سوالات پرسشنامه
۱	مقاومت در برابر فشارها و تهدیدات خارجی به چه میزان با کارایی و اثربخشی آمادگی روانی کارکنان نیروهای مسلح ارتباط دارد؟
۲	ارتباط ترویج و تبلیغ پیروزی و موفقیت در مأموریت ها به چه میزان با کارایی و اثربخشی آمادگی روانی کارکنان نیروهای مسلح ارتباط دارد
۳	اجرای رزمایش های منسجم و مستحکم به چه میزان با کارایی و اثربخشی آمادگی روانی کارکنان نیروهای مسلح ارتباط دارد؟
۴	روحیه فعال کارکنان و مؤلفه های انگیزشی در آنان به چه میزان با یکدیگر ارتباط دارند؟
۵	تبلیغات اصولی به چه میزان با مقاومت کارکنان در برابر فشارها و تهدیدات روانی بیگانگان ارتباط دارد؟
۶	شناخت و کنترل پیام ها و رسانه های مخالف ارزش های دینی و ملی به چه میزان بر وفاداری نظامی اثر دارد؟
۷	اطلاع رسانی دقیق و آگاهسازانه به چه میزان بر مناعت از شکل گیری و ترویج شایعات اثر دارد؟
۸	سطح انضباطی و اطاعت پذیری به چه میزان در کنترل فشارهای روانی کارکنان اثر دارد؟
۹	اقدامات اعتمادسازی نسبت به اهداف به چه میزان بر مقاومت کارکنان در برابر فشارهای روانی اثر دارد؟
۱۰	پیام های غیرقابل کنترل جریان آزاد اطلاعات به چه میزان بر تغییر رفتار مخاطبین اثر دارد؟
۱۱	پیام های رسانه ای به چه میزان بر تغییر اعتقادات و باورهای مخاطبین اثر دارد؟
۱۲	تنوع و کثرت اطلاعات ارسالی توسط جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با جذب مخاطبین بیشتر ارتباط دارد؟
۱۳	ارسال محصولات گوناگون اطلاعاتی و برنامه های سرگرم کننده به چه میزان با جذب لایه های مختلف و احاد جامعه ارتباط دارد؟
۱۴	مبهم و منقطع بودن پیام های تبلیغاتی بیگانه در انحراف و وارونه جلوه دادن افکار عمومی به چه میزان مؤثر است؟
۱۵	تنوع در ابزار رسانه ای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با وابستگی مخاطبین به ابزارهای رسانه ای ارتباط دارد؟
۱۶	به چه میزان کارکنان نیروهای مسلح و خانواده های آنان تحت ارسال پیام های جریان آزاد اطلاعات قرار می گیرند؟
۱۷	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با تقلیل وفاداری کارکنان ارتباط دارد؟
۱۸	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان بر کاهش انگیزه خدمتی کارکنان مؤثر است؟
۱۹	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با کاهش اطاعت پذیری از سلسله مراتب فرماندهی ارتباط دارد؟
۲۰	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با کاهش روحیه کارکنان ارتباط دارد؟
۲۱	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با کاهش مقاومت کارکنان در مقابل تنوع تهدیدات ارتباط دارد؟
۲۲	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با تقلیل نفوذ فرماندهان در هدایت و کنترل یگان ها ارتباط دارد؟
۲۳	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با کاهش حمیت و علاقمندی صنفی کارکنان ارتباط دارد؟
۲۴	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با کاهش غرور ملی و میهنی کارکنان ارتباط دارد؟
۲۵	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با پذیرش و تمکین به نمادهای فرهنگی بیگانگان ارتباط دارد؟
۲۶	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با تغییر باورها و اهداف آرمانی نظام سیاسی در کارکنان ارتباط دارد؟
۲۷	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با ایجاد سستی در انجام مأموریت های عملیاتی ارتباط دارد؟
۲۸	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با ترویج شایعات بین کارکنان به چه میزان ارتباط دارد؟
۲۹	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با افزایش نفوذ جنگ روانی بیگانگان ارتباط دارد؟
۳۰	کارکردهای جریان آزاد اطلاعات به چه میزان با کاهش کارایی و آمادگی رزمی نیروهای مسلح ارتباط دارد؟

جدول توزیع و فراوانی پاسخ های سئوالات پرسشنامه پنج گزینه ای

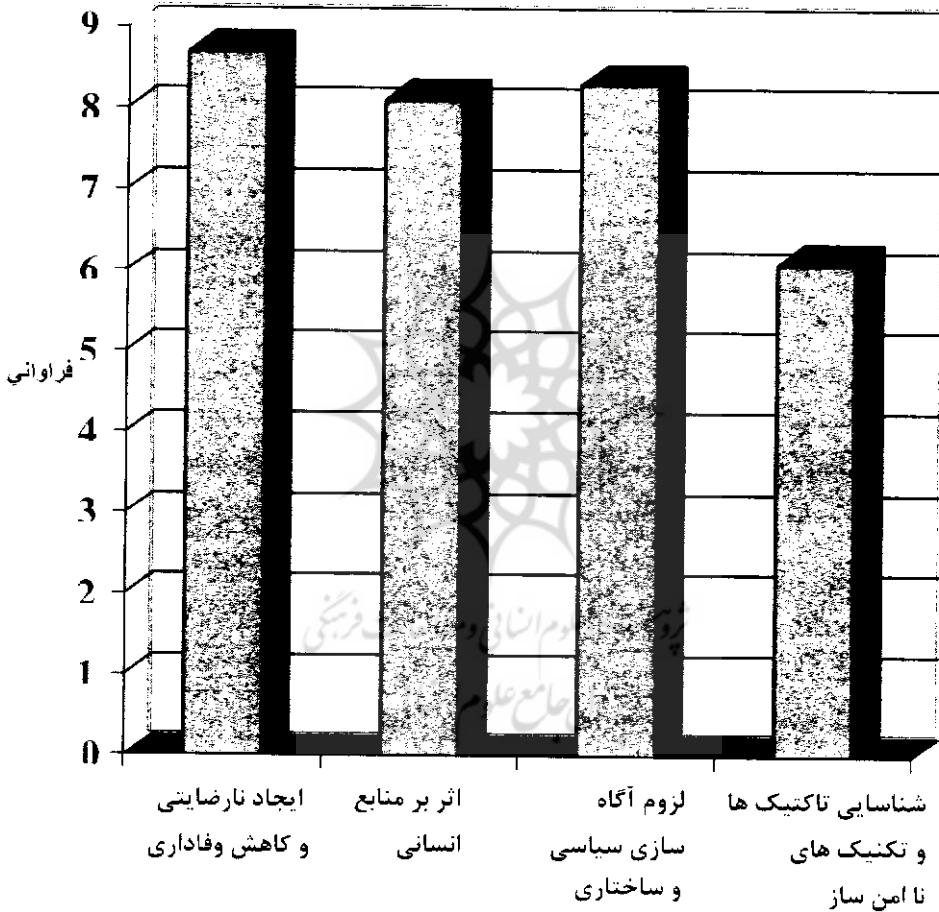
شماره سوال	فراوانی گزینه خیلی زیاد	فراوانی گزینه زیاد	فراوانی گزینه متوسط	فراوانی گزینه کم	فراوانی گزینه خیلی کم
۱	۲۵	۲۵	۲	-	-
۲	۳۰	۱۹	۲	۱	-
۳	۲۵	۲۵	۲	-	-
۴	۳۴	۱۵	۳	-	-
۵	۲۴	۲۲	۶	-	-
۶	۲۵	۲۰	۷	-	-
۷	۳۲	۱۶	۴	-	-
۸	۱۹	۲۵	۶	۱	۱
۹	۲۵	۲۰	۷	-	-
۱۰	۱۹	۲۲	۱۱	-	-
۱۱	۱۶	۲۳	۱۱	۱	۱
۱۲	۲۵	۱۸	۹	-	-
۱۳	۱۸	۲۳	۱۰	۱	-
۱۴	۲۰	۲۱	۷	۳	۱
۱۵	۲۰	۲۴	۸	-	-
۱۶	۱۶	۱۹	۱۳	۳	۱
۱۷	۲۰	۱۰	۱۲	۹	۱
۱۸	۱۵	۱۵	۱۶	۵	۱
۱۹	۱۵	۱۵	۱۳	۶	۳
۲۰	۱۶	۱۴	۱۵	۶	۱
۲۱	۱۴	۱۸	۱۰	۱۰	-
۲۲	۱۱	۱۷	۱۳	۱۰	۱
۲۳	۱۱	۱۸	۱۴	۷	۲
۲۴	۱۴	۱۳	۱۰	۱۰	۵
۲۵	۱۴	۱۷	۱۵	۳	۳
۲۶	۱۲	۱۸	۱۲	۸	۲
۲۷	۱۰	۱۷	۱۰	۹	۶
۲۸	۱۹	۱۷	۱۱	۴	۱
۲۹	۱۹	۲۰	۹	۳	۱
۳۰	۱۵	۱۵	۱۳	۷	۲

جدول بررسی آماری پاسخ سؤالات پرسشنامه ۵ گزینه ای

شماره سؤال	مجذور کای محاسبه شده	مجذور کای استاندارد	مقایسه
۱	۲۰/۴۶۲	۵/۹۱	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۲	۴۵/۳۸۵	۷/۸۱۵	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۳	۲۰/۳۴۳	۵/۹۹۱	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۴	۲۸/۱۹۲	۵/۹۹۱	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۵	۱۱/۲۳۱	۵/۹۹۱	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۶	۸	۵/۹۹۱	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۷	۲۰/۰۳۸	۵/۹۹۱	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۸	۴۶/۴۶۲	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۹	۹/۵	۵/۹۹۱	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۱۰	۷/۶۵۴	۵/۹۹۱	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۱۱	۳۶/۰۷۷	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۱۲	۶/۲۶۲	۵/۹۹۱	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۱۳	۲۶	۷/۸۱۵	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۱۴	۳۲/۰۳۸	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۱۵	۸/۵۷۷	۵/۹۹۱	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۱۶	۲۶/۴۶۲	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۱۷	۱۴/۹۲۳	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۱۸	۱۹/۵۳۸	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۱۹	۱۱/۸۴۶	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۲۰	۱۶/۳۵۴	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۲۱	۱۱/۲۳۱	۷/۸۱۵	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۲۲	۱۵/۸۸۵	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۲۳	۱۸/۵۷۷	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۲۴	۱۱/۴۶۲	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۲۵	۱۹/۱۵۴	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۲۶	۱۸/۱۹۲	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۲۷	۱۱/۴۶۲	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۲۸	۲۴/۳۴۶	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۲۹	۳۲/۲۳۱	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است
۳۰	۱۳/۱۹۲	۹/۴۸۸	محاسبه شده از استاندارد بیشتر است

نقطه نظرات پاسخ دهندگان در زمینه تأثیرات جریان
متغیر های تحقیق در قالب

تحلیل سؤالات پرسشنامه

پاسخ سؤالات (فراوانی گزینه های پنج گانه پاسخ به سؤالات پرسشنامه)، نشان می دهند در سطح اطمینان ۹۵٪ فرض H0 رد و فرضیه اصلی تأیید می گردد به عبارت دیگر با پذیرش خطای پنج درصد می توان اظهار نمود :

جریان آزاد اطلاعات ارتباط مستقیم با کارکرد منابع انسانی در نیروهای مسلح و کاهش وفاداری آنان دارد.

همچنین محاسبه میانه، میانگین، واریانس و انحراف معیار نشان می دهد که پراکندگی نظرات پاسخ دهندگان به سؤالات پرسشنامه خیلی کم بوده به گونه ای که متوسط واریانس های به دست آمده برابر ۰/۴ و انحراف معیار مساوی ۰/۶۳ می باشد به بیان دیگر اکثر پاسخ دهندگان بر این باورند که جریان آزاد اطلاعات بر کارکنان نیروهای مسلح و ایجاد نارضایتی در آنان مؤثر بوده و اتخاذ راهبردهای مناسب جهت مقابله با کارکردهای سلطه گرانه آن، می تواند در حفظ و ارتقاء روحیات وفادارانه کارکنان اثر بخش باشد.

نتایج حاصله از داده ها

تجزیه و تحلیل به دست آمده از اجرای پرسشنامه مشخص می سازد که ۸۶/۹۵ درصد از پاسخ دهندگان معتقدند، جریان آزاد اطلاعات در جامعه مورد تحقیق بر ایجاد نارضایتی و کاهش وفاداری تأثیر مستقیم دارد، ۸۰/۵۵ درصد به ارتباط مستقیم جریان آزاد اطلاعات با منابع انسانی نظر داشتند، ۸۲ درصد به آگاه سازی ساختاری و سیاسی معتقد بودند و بالاخره ۶۱/۸۸ درصد از نظر دهندگان بر این باور بودند که کشف، شناسایی و افشای تاکتیک ها و تکنیک های ناامن ساز جریان آزاد اطلاعات علیه جامعه می تواند سبب خنثی سازی عملیات روانی دشمنان گردد.

در ادامه تحقیق براساس یافته های شناخت محیط داخلی (سازمانی)، محیط ملی و محیط بین المللی، نتایج حاصله از پرسشنامه پنج گزینه ای، برگزاری جلسات متعدد با استادان و متخصصان جنگ روانی در منازعات امروزی و اخذ نقطه نظرات کارشناسان و مسئولین مربوطه، نقاط قوت و ضعف نیروهای مسلح در زمینه عملیات روانی همچنین فرصت ها و تهدیدات محیط ملی و بین المللی مرتبط با آن تعیین گردید و سپس به منظور حصول اطمینان از اعتبار و روایی آنها، به تعدادی از متخصصین و دست اندرکاران ارانه و تصحیحات لازم در آن اعمال و نهایتاً در قالب یک پرسشنامه سه گزینه ای در بین نمونه آماری تحقیق توزیع شد.

در ادامه ارزیابی نقاط قوت، ضعف ها، فرصت ها و فشارهای تعیین شده، براساس نتایج به دست آمده از پرسشنامه سه گزینه ای، پس از مصاحبه با خبرگان جنگ روانی مدرن، در هر یک از حوزه های ذکر شده، ۱۰ مؤلفه که بیشترین فراوانی را کسب نموده بودند انتخاب و از آنها به منظور تعیین راه کارها و راهبردهای عملی، در قالب فرم های ارزیابی استفاده گردید.

سپس در راستای دست یابی به راهبردهای مؤثر، با مشورت و اخذ نظرات کارشناسانه خبرگان و متخصصین فن، از بین ۱۲۹ راهبرد تدوین شده در محیط مشابه سازی شده راهبردهای تکراری حذف و تعداد هشت راهبرد قابل اجرا انتخاب شد.

جمع بندی:

نظریه این که در شرایط امروز جهان شکاف دیجیتالی عظیمی بین کشورهای دارای فناوری های پیشرفته اطلاعاتی (ICT) و کشورهای در حال توسعه وجود دارد و این شکاف به نفع کشورهای ثروتمند رقم می خورد و عملاً در کشورهای فقیر، جریان آزاد اطلاعات، کاربردی ابزاری در جهت افزایش وابستگی ها و استعمار ملت ها دارد، لذا از کارکردهای منفی این جریان به عنوان تهدید می توان نام برد، بنابراین تدوین راه های مؤثر برای مقابله با آن اجتناب ناپذیر و ضروری است. در همین راستا نتایج این تحقیق به عنوان راهکارهای پویا و اجرایی در قالب راهبردهای ذیل می تواند شرایط و بسترهای لازم رادرنیروهای مسلح کشورهای در حال توسعه برای مقابله با تهاجم اطلاعاتی کشورهای صاحب فناوری های مدرن ارتباطی و اطلاعاتی فراهم و وفاداری نیروهای نظامی آنان را تقویت نماید.

راهبردهای حاصله از نتایج تحقیق

- ۱- توسعه برنامه ریزی تبلیغی، ارتقاء کیفیت اطلاع رسانی و آگاه سازی برای کارکنان خانواده های آنان.
- ۲- استفاده از پتانسیل رسانه های ملی و تولید پیام برای تمام لایه های نظامی کشور به منظور درک واقعی از ضرورت های مقابله با تهاجم فرهنگی و رسانه ای غرب.
- ۳- اجرای برنامه های کارآمد و ایجاد انگیزه های دشمن ستیزی در کارکنان نظامی.
- ۴- افزایش سطح جذابیت تبلیغی با به کارگیری فناوری های نوین ارتباطی، متنوع سازی پیام ها و تقویت فرهنگ ملی.
- ۵- شناخت صحیح و واقعی موانع، تنگناها و مشکلات و رفع نارسایی های حاکم بر مدیریت، موانع و آسیب های تبلیغی در نیروهای مسلح.

- ۶- افزایش کمی و کیفی مراسم غرور آفرین نظامی و تقویت روحیه اطاعت پذیری معنادار و رهبری محور در کارکنان.
- ۷- تغییر محتوایی و افزایش سطح کیفی تبلیغات و پیام رسانی رسانه های نظامی مکتوب و غیر مکتوب و توجه به نیازهای اطلاعاتی مخاطبین.
- ۸- حضور فعال تبلیغی و مؤثر ساختارهای عملیات روانی در یگان های در صحنه، به منظور افشاء و شفاف سازی اهداف جنگ روانی رسانه های بین المللی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

□ فهرست منابع:

۱. ویربلیو، پل، فصلنامه رسانه، پائیز ۱۳۸۱، تهران.
2. WordCommunication Report, The Media and the Challeng of the New Technologies, UNESCO Publishing, 1997,
۳. ضیایی پرور، حمید، جنگ نرم ۲، موسسه فرهنگی ابرار معاصر تهران، شهریور ۸۳.
۴. اخوان کاظمی، مسعود، فصلنامه رسانه، تهران ۱۳۸۱.
5. Ritzer, George , Sociological Theory , Alfred A.Knope Inc , 1988
6. Patrick-Andre-Salin, Satellite communications Regulations in the Eary 21 Century , Martinus Nijhoff Publishers, 2000
۷. شیرازی، محمد، جنگ روانی و تبلیغات، انتشارات نمایندگی ولی فقیه در سپاه، تهران ۱۳۸۰.
۸. کالینز، جان ام، استراتژی بزرگ، ترجمه کوروش بایندر، انتشارات دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه، تهران ۱۳۷۰.
۹. حسینی، حسین، تبلیغات و جنگ روانی، پژوهشکده دفاعی دانشگاه امام حسین (ع)، تهران ۱۳۷۷.
۱۰. روبرت، ولفرام، مقاله عملیات روانی، فصلنامه عملیات روانی، ترجمه حسن درگاهی، شماره ۱، بهار ۱۳۸۲.
۱۱. براتی، رضا، مبانی نظری و عملی جنگ روانی، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران ۱۳۷۶.
۱۲. رضایی، فاضل، بررسی علل گرایش به برخی مصادیق تهاجم فرهنگی، دانشکده علوم و فنون فارابی، تهران ۱۳۷۷.
۱۳. گروه تحقیق عقیدتی سیاسی نهجا، آسیب شناسی فرهنگی و بررسی تأثیر ماهواره ها و وسایل ارتباط جمعی، تهران ۱۳۸۳.
۱۴. ساروخانی، باقر، روش های تحقیق در علوم اجتماعی، تهران پژوهشگاه، چاپ اول ۱۳۷۲.
۱۵. فاضل، سهراب، ده سال واژه گزینی نظامی، انتشارات دانشگاه امام حسین (ع)، تهران ۱۳۸۶.
۱۶. لویی، محمدرضا، ارکان ستاد، چاپخانه ارتش، تهران ۱۳۸۵.
۱۷. عاصف، رضا، عملیات و جنگ روانی، جلد دوم، معاونت تبلیغاتی ستاد کل نیروهای مسلح، تهران ۱۳۸۴.
۱۸. زودیت، لازار، افکار عمومی، انتشارات تشریفی، تهران ۱۳۸۰.

۱۹. حسینی پاکدهی، حمید، مبانی اقناع و تبلیغ - انتشارات آن، تهران ۱۳۸۱.

۲۰. نصر، صلاح، جنگ روانی، ترجمه محمد حقیقت کاشانی، انتشارات سروش،

تهران ۱۳۸۱.

21-Garth S. Jowett , Propaganda and Persuasion ,SAGE Publications INDIA Pvt. Ltd , New Delhi , 1987.

۲۱. عصاریان نژاد، حسین، عملیات روانی در عصر جهانی شدن، انتشارات فارابی،

۱۳۸۲.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شپښگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی